

Outi Setälä

LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON ASIAKKaidEN
SOSIAALISET VERKOSTOT

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
2010

LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON ASIAKKaidEN SOSIAALISET VERKOSTOT

Setälä, Outi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2010
Ohjaaja: Majuri-Kylväjä, Marjatta
Sivumäärä: 34
Liitteitä: 7

Asiasanat: lastensuojelu, avohuolto, sosiaaliset verkostot

Opinnäytetyön aiheena oli tutkia lastensuojelun avohuollon alle 13-vuotiaiden asiakkaiden sosiaalisia verkostoja. Aihetta tutkittiin sekä lasten että heidän vanhempiensa näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa sosiaalisten verkostojen rakennetta ja kattavuutta, sekä haastateltavien omia näkemyksiä verkostoistaan. Tavoitteena oli löytää verkostoista yhtäläisyyksiä sekä toistuvuutta, mutta myös vertailla verkostoja keskenään, ja selvittää mahdollisia eroja lasten ja vanhempien näkemyksissä.

Tutkimusaineisto koottiin teemahaastatteluilla, jotka suoritettiin heinä-elokuussa 2010. Apuna haastatteluissa käytettiin verkostokarttaa sekä Elämän tärkeät asiat -kortteja. Tutkimukseen osallistui yhteensä kuusi haastateltavaa, kolme lasta ja kolme vanhempaa. Haastateltavat lapset olivat iältään 7-13-vuotiaita ja kaikki heistä asuivat kotona. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Ulvilan kaupungin ja Nakkilan kunnan kanssa, ja yhteyshenkilöinä toimivat lastensuojelun perhetyöntekijät.

Tutkimustulosten perusteella sosiaalisen verkoston merkitys on suuri. Haastateltavien sosiaaliset verkostot muodostuivat lähinnä perheestä, sukulaisista, kavereista sekä ammattilaisista. Verkostojen keskeisin osa olivat perheenjäsenet, eli vanhemmat ja sisarukset. Läheisinä koettiin myös osa sukulaisista kuten isovanhemmat sekä vertaissuhteet, eli kaverit. Muut ihmiset verkostossa koettiin etäisemmiksi. Esimerkiksi ammattilaisten nähtiin olevan osa lapsen verkostoa, mutta heitä ei pidetty läheisinä tai tärkeinä ihmisinä. Kaikki lapset kertoivat verkostonsa olevan riittävän kattava sekä tukea antava. Vanhemmat taas ajattelivat lastensa kokevan verkostonsa liian pieninä, mutta heidän oman näkemyksensä mukaan lapsen verkosto oli riittävä.

SOCIAL NETWORKS OF THE CUSTOMERS OF THE NON-INSTITUTIONAL CARE OF THE CHILD PROTECTION

Setälä, Outi

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social services

December 2010

Supervisor: Majuri-Kylväjä, Marjatta

Number of pages: 34

Appendices: 7

Keywords: child protection, non-institutional care, social networks

---

The purpose of this thesis was to examine the social networks of the under 13-year-old customers of the non-institutional care of the child protection. The subject was examined from the point of view of both children and their parents. The purpose of the study was to survey the structure and scope of the social networks and the interviewees' own views on its networks. The objective was to find likenesses and recurrence in the networks but also to compare networks and to analyze possible differences in the views of the children and parents.

The research material was collected with theme interviews which were performed in July-August 2010. A network map and the important matters of life -cards were used as help in the interviews. Altogether six interviewees, three children and three parents participated in the study. The age of the children to be interviewed was 7-13 year-olds and all of them lived at home. The study was carried out in the cooperation with the town of Ulvila and with the municipality of Nakkila, and as contact persons, the family workers of the child protection function.

On the basis of the research results, the significance of the social network is substantial. The interviewees' social networks consisted mainly of the family, relatives, friends and professionals. The most central part of the networks was members of the family; in other words parents, brothers, and sisters, along with some of the relatives. For instance, grandparents and friends were experienced close. Other people in the network were regarded as more distant. For example, it was seen that the professionals would be a part of the child's network but they were not considered as close or important people. All the children described their network as providing enough support. The parents, however, thought that their children experienced their network as too small, but according to their own view, the child's network was sufficient.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LASTENSUOJELU	7
	2.1 Mitä lastensuojelu on?	7
	2.2 Lastensuojelun asiakkuus	8
	2.3 Avohuolto	9
3	SOSIAALISET VERKOSTOT	10
	3.1 Mitä ovat sosiaaliset verkostot?	10
	3.2 Lasten ja nuorten sosiaaliset verkostot	11
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	12
5	AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	13
	5.1 Aiheen valinta	13
	5.2 Tutkimusmenetelmät	14
	5.3 Kohderyhmä ja aineiston keruu	15
	5.4 Tulosten analyysi ja luotettavuus	16
6	TUTKIMUSTULOKSET	17
	6.1 Verkostojen rakenne.....	18
	6.2 Vanhemmat	20
	6.2.1 Äiti	21
	6.2.2 Isä	22
	6.3 Sisarukset	22
	6.4 Sukulaiset	23
	6.5 Muut ihmissuhteet.....	24
	6.6 Elämän tärkeät asiat	25
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
8	LOPUKSI	30
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suuntaudun opinnoissani sosiaalipedagogiikkaan, eli lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä ohjaukseen. Ammatillisesti olen ollut aina erityisen kiinnostunut lastensuojelusta ja sen vuoksi halusinkin tutkia opinnäytetyössäni juuri lastensuojelun asiakkaita. Kiinnostuin lasten omista kokemuksista ja siitä miten he itse kokevat ympäröivän maailman sekä siihen kuuluvat ihmiset. Halusin kuulla lapsilta heidän näkemyksiään verkostoistaan ja niiden tukevuudesta sekä kattavuudesta.

Vertailun vuoksi halusin haastatella myös lasten vanhempia. Olin kiinnostunut siitä miten eri tavoin lapset ja aikuiset kokevat samat asiat ja mieltävät samat ihmiset. Tavoitteena oli selvittää millaisia sosiaalisia verkostoja kyseisillä lapsilla on ja millaisena he näkevät oman lähipiirinsä. Ovatko verkostot riittävän kattavia ja tukea antavia lasten ja heidän vanhempiensa mielestä.

1940- luvulla kulttuurien ihmissuhderakennetta alettiin tutkia ja sosiaalisen verkoston käsitettä käytettiin ensimmäisen kerran sosiaaliantropologien tutkimuksessa 1954 tutkittaessa norjalaista kalastajayhteisöä. Ihmisten ihmissuhdekokonaisuuksia alettiin kuvata verkon tai verkoston termillä. (Seikkula 1994, 24.) Yksilön sosiaaliseen verkostoon kuuluvat kaikki ne ihmiset joihin hänellä on jonkinlainen side, ja jotka ovat hänelle merkityksellisiä. Sosiaaliseen verkostoon kuuluvat ihmiset ovat kosketuksissa toisiinsa monin eri tavoin, mutta heitä yhdistää ainoastaan kuuluminen tietyn yksilön verkostoon. (Vanhanen 2009, 28.) ”Sosiaaliseen verkostoon eivät siis kuulu kaikki yksilön tuntemat ihmiset – vain he, joilla on hänelle psyykkistä merkitystä” (Marttio 2001, 6).

Sosiaalisen verkoston koko ja rakenne vaihtelevat riippuen muun muassa yksilön iästä. Lapsille verkoston tärkein voimavara ja tärkeimmät ihmissuhteet ovat yleensä perheessä. Nuoruudessa taas korostuu kavereiden merkitys ja aikuisuudessa edellä

mainittujen lisäksi esimerkiksi työkaverit. Vanhuudessa perheen ja myös laajemmin suvun tärkeys tulee uudelleen ajankohtaiseksi. (Vanhanen 2009, 28.) Haastattelemi lapset olivat iältään 7-13-vuotiaita, joten keskityn edellä mainituista ikäkausista juuri lapsuuteen.

Lastensuojelun tehtävä on ensisijaisesti turvata lapsen kehitys sekä kasvuolosuhteet ja puuttua niitä vaarantaviin tekijöihin. Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa on otettava huomioon myös lapsen vanhemmat sekä perhe kokonaisuutena joka tarvitsee tukea vaikeassa tilanteessa. Lapsen sosiaalinen verkosto ja erityisesti lähipiiri vaikuttavat merkittävästi hänen kehitykseensä ja hyvinvointiinsa, joten myös avun on oltava kokonaisvaltaista. Lapsia ja perheitä autetaan sekä tuetaan erilaisin lastensuojelullisin toimenpitein. Jos perhe selviää vastoinkäymisistä oman sosiaalisen verkostonsa sekä viranomaisten tuella, tarvetta sijaishuollolle ei ole. Perheelle voidaan tällöin päättää järjestää avohuollon tukitoimia.

Opinnäytetyötä varten haastattelemi lapset olivat juuri lastensuojelun avohuollon asiakkaita ja heidän perheelleen oli järjestetty avohuollon tukitoimia. Tein tutkimuksen avohuollon piirissä olevista siksi, ettei lastensuojelun avohuollon asiakkaiden sosiaalisia verkostoja ole kartoitettu niin paljon kuin sijaishuollon puolella. Aineiston kokosin haastattelemalla kuutta ihmistä, eli kolmea lasta sekä kolmea vanhempaa ja tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Mitä lastensuojelu on?

”Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (LSL 1§). Toiminnassaan lastensuojelun tulee pyrkiä kehittämään lapsen persoonallisuutta sekä fyysisiä ja psyykkisiä ominaisuuksia (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 73).

Lastensuojelu ei ole pelkästään sosiaaliviranomaisten asia, vaan myös muiden viranomaisten sekä kaikkien kansalaisten tulisi pyrkiä edistämään lasten kehitystä. Lasten kasvuolojen ja hyvän kehityksen edistäminen vaikuttaa koko yhteiskunnan hyvinvointiin, joten niihin panostaminen on olennaisen tärkeää. Lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsille YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiset kansainvälisesti tunnustetut oikeudet. Sopimuksessa korostetaan lapsilähtöisyyttä ja ensisijaisesti lapsen edun huomioimista. (Taskinen 2007, 10–15.)

Suppeasti lastensuojelu nähdään osana perhe- ja yksilökeskeistä sosiaalityötä, joka pyrkii tukemaan vaikeaan tilanteeseen joutuneen lapsen ja hänen perheensä selviytymistä vastoinkäymisistä, sekä perheen ja lapsen kehittymistä ja tasapainoisen elämän turvaamista. Laajemmin lastensuojeluun liitetään kuuluvaksi myös lapsen sekä hänen perheensä toimeentulon ja asumisen tukeminen. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 61.) Lastensuojelun tarkoitus on siis lasten oikeuksien turvaaminen sekä kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Näitä pyritään toteuttamaan lapsi- ja perhekohteisella lastensuojelulla, joka rakentuu muun muassa lastensuojelutarpeen selvityksestä, avohuollon tukitoimista sekä sijais- ja jälkihuollosta. (Bardy 2009, 11.)

Lastensuojelu on kokonaisvaltaista perheen tukemista, koska lapsen läheiset ihmissuhteet ovat hänen tunne-elämänsä ja kiintymyksensä perusta. Lastensuojelun keinoin pyritään turvaamaan lapsen kasvuolot sekä ylläpitämään ja tukemaan positiivista vuorovaikutusta ja ihmissuhteita. Lastensuojelu on siis yhteistyötä lapsen, hänen perheensä sekä lähiverkostonsa ja lastensuojelun työntekijöiden välillä, jonka pää-

määränä on lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys. (Koivunen & Tähkä 2005, 10–11.)

2.2 Lastensuojelun asiakkuus

Lastensuojelun asiakkuus alkaa lastensuojeluilmoituksesta. Ilmoitusvelvollisia ovat muun muassa henkilöt jotka työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen tai poliisitoimen palveluksessa. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös muita viranomaisia ja yksityisiä ammatinharjoittajia, jotka työskentelevät perheen tai lapsen kanssa. Myös muut henkilöt voivat tehdä lastensuojeluilmoituksen salassapitosäännösten estämättä. (LSL 25§.)

Asian tultua vireille sosiaalityöntekijä arvioi onko lapsen tilanne turvattava välittömästi eli onko tarpeen tehdä kiireellinen sijoitus. Mikäli näin ei ole, sosiaalityöntekijän on arvioitava ryhdytäänkö tekemään lastensuojelutarpeen selvitystä. Päätös selvitykseen ryhtymisestä on tehtävä seitsemän arkipäivän kuluessa. Yleensä lähtökohtana on, että lastensuojelutarpeen selvitys aloitetaan. Jos selvityksessä todetaan lastensuojelun tarve, lapsen lastensuojelun asiakkuus jatkuu ja hänelle tehdään asiakassuunnitelma. Mikäli selvitys ei anna aihetta lastensuojelutoimenpiteisiin, asiakkuus päättyy. (Taskinen 2007, 34–37).

Lastensuojelulain 3§ mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja tarvittaessa asiakassuunnitelma, sekä järjestämällä asiakkaalle avohuollon tukitoimia tai sijaishuoltoa ja jälkihuoltoa. (LSL 3§.)

Lastensuojelutarpeen selvityksessä joko päätetään, ettei lastensuojelun tarvetta ole ja asiakkuus päättyy, tai lastensuojelun tarve todetaan, jolloin arvioidaan lapsen sekä hänen perheensä tarvitseman tuen laatu. Mikäli sijaishuollolle ei ole tarvetta, mutta perhe tarvitsee tukea selviytyäkseen oman verkostonsa ja viranomaisten avustuksella, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi päättää järjestää perheelle avohuollon tukitoimia. (Taskinen 2007, 33–41.) Opinnäytetyössäni keskityn juuri lastensuojelun

avohuollon asiakkaisiin, eli lapsiin ja perheisiin joilla on tukenaan avohuollon tukitoimi tai tukitoimia.

2.3 Avohuolto

Jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä taikka jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään, ryhdytään viipymättä avohuollon tukitoimiin. Avohuollon tukitoimilla pyritään edistämään ja tukemaan lapsen myönteistä kehitystä ja niiden tarkoituksena on tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. (LSL 34 §.) Lastensuojelun avohuollolla tarkoitetaan sosiaalityötä ja tarvittavia palveluja (Bardy, Salmi & Heino 2002, 90). Erilaisia avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi rahallinen avustaminen, päivähoito, perhetyö tai tukiperhe (Vanhanen 2009, 5).

Perheiden ongelmat ja tarpeet ovat erilaisia, joten on vaikeaa tarkasti määrittellä etukäteen millainen tukitoimi sopii millekin perheelle. Tukitoimia etsitään ja kokeillaan usein yhdessä perheen kanssa sopivien toimien löytämiseksi. Tarvittaessa perheelle räätälöidään juuri heidän tarpeitaan vastaava tukimuoto. (Taskinen 2007, 42.) Opinnäytetyötä varten haastattelemani lapset olivat lastensuojelun avohuollon asiakkaita. He asuivat kaikki kotona ja avohuollon tukitoimena heillä oli lastensuojelun perhetyö.

3 SOSIAALISET VERKOSTOT

3.1 Mitä ovat sosiaaliset verkostot?

Sosiaalisen verkoston käsitteellä kuvataan ihmissuhteiden kokonaisuutta, joka muuttuu ja rakentuu uudelleen eri tilanteissa. Näiden vuorovaikutussuhteiden kautta yksilö ylläpitää sosiaalista identiteettiään (Seikkula 1994, 16). Sosiaaliset verkostot ja myönteiset ihmissuhteet ovat tärkeitä ihmisten psyykkiselle hyvinvoinnille. Ihmisten välinen sosiaalinen vuorovaikutus muodostuu erilaisista muihin kohdistetuista odotuksista ja sosiaalisista tarpeista. Ihmiset odottavat itseltään ja muilta tietynlaista käyttäytymistä vuorovaikutustilanteissa ja nämä odotukset vaihtelevat kiintymyssuhteen mukaan. Läheisiltä ihmisiltä toivotaan enemmän huomioon ottamista kuin vieraammilta ihmisiltä. Ihmiset muodostavat muihin kohdistuvia käyttäytymisodotuksia aiempien kokemustensa perusteella. (Laine 2005, 140–141.)

Sosiaalinen verkosto on ihmisen voimavara. Verkoston tarkoituksena on antaa sosiaalista tukea, jota yksilö saa eri tavoin verkostoonsa kuuluvilta ihmisiltä. Esimerkiksi perheenjäseniltä saatava tuki on erilaista ja persoonallisempaa kuin vaikka työkavereilta tai sukulaisilta saatava tuki. (Vanhanen 2009, 29.)

Erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten sosiaaliset verkostot eroavat toisistaan, mutta pääpiirteittäin verkostot muodostuvat samanlaisesta nelilohkoisesta kentästä. Kenttään kuuluvat perhe, suku, työ tai koulu sekä muut ihmissuhteet. Perheeseen lasketaan kuuluvaksi sellaiset henkilöt, joiden kanssa päähenkilö asuu ja vuorovaikutus on tiheää sekä päivittäin toistuvaa; esimerkiksi vanhemmat ja sisarukset. Sukulaisuussuhteet toteutuvat harvemmin ja tähän lohkoon luetaan esimerkiksi isovanhemmat, olettaen etteivät he kuulu päähenkilön perheeseen. Myös ihmissuhteet töissä ja koulussa toteutuvat päivittäin. Perheen ja sukulaisuussuhteiden vuorovaikutuksessa olennainen osa on tunnekokemuksilla, kun taas työ- ja koulukavereiden ihmissuhteita määrittää pääasiassa yhteisen päämäärän toteuttaminen. Muut ihmissuhteet toteutuvat päähenkilön oman valinnan kautta. Muihin ihmissuhteisiin kuuluvat muun muassa naapurit sekä ystävät ja niiden vuorovaikutukselle on tyypillistä harvajaksoisuus kuten sukulaisuussuhteillekin. (Seikkula 1994, 21–23.)

Käyttämässäni verkostokartassa oli neljän edellä mainitun lohkon lisäksi viides lohko – ammattilaiset. Jako selkeytti karttaa ja lasten oli helpompi mieltää esimerkiksi sosiaalityöntekijä ammattilaiseksi, kuin muuksi ihmissuhteeksi kavereiden ja naapureiden rinnalle.

3.2 Lasten ja nuorten sosiaaliset verkostot

Ihminen solmii koko elämänsä ajan erilaisia ihmissuhteita sekä kuuluu erilaisiin ryhmiin ja verkostoihin. Sosiaalinen maailma laajenee jatkuvasti lapsen kasvaessa ja myönteiset ja tukea antavat ihmissuhteet vahvistavat persoonallisuuden kehittymistä. (Laine 2005, 10.) Sosiaalinen pääoma on edellytys lasten sosiaaliselle sekä kognitiiviselle kehitykselle ja se vaikuttaa myös käyttäytymiseen sekä onnellisuuteen. Sosiaalinen pääoma on lapsen terveen kehityksen edellytys ja sen on todettu edistävän koulumenestystä, mielenterveyttä, yhteisöön sitoutumista sekä ehkäisevän rikollista käyttäytymistä. (Ellonen & Korkiamäki 2005, 414–415.)

Ihmisen itsetunto ja minäkäsitys määrittyvät sosiaalisten kokemusten ja vuorovaikutusten kautta. Lapsi samaistuu lähipiirinsä tärkeisiin ihmisiin ja omaksuu heiltä käyttäytymismalleja sekä arvoja ja ihanteita. Lapsen ja vanhemman välisen kiintymys- ja vuorovaikutussuhteen kautta lapsi kehittää itselleen vahvan itsetunnon. Vanhempien kannustuksen ja rohkaisun avulla lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi ja tärkeäksi. (Laine 2005, 41.)

Ihmisellä on taipumus muodostaa voimakkaita tunnesiteitä muihin ihmisiin jo lapsesta. Vauva muodostaa kiintymyssuhteen tuttuun häntä hoivaavaan aikuiseen, joka on tavallisimmin äiti. Kiintymyssuhteen luominen on lapselle synnynnäinen tarve, ja hyvä suhde tarjoaa lapselle, hoivan lisäksi, turvaa ja lohtua. (Niemelä, Siltala & Tamminen 2003, 93; Silvén 2010, 70–71.) Varhaisen vuorovaikutuksen kokemukset luovat pohjan tuleville vuorovaikutussuhteille ja vaikuttavat muun muassa aivojen rakenteelliseen kehitykseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Myönteinen vuorovaikutus vauvan ja vanhemman välillä rakentaa lapselle hyvän itsetunnon ja se on emotionaalisen itsesäätelyn kannalta tärkeää. (Hermanson 2008.)

Lapsuuden tärkeimpien vaikuttajien eli lapsen ja vanhempien välisten kiintymys- ja vuorovaikutussuhteiden rinnalla on alettu korostaa myös vertaissuhteiden merkitystä varhaisvuosista lähtien. (Laine 2005, 10.) Ikätovereiden arvo ja merkitys on suuri-murrosikäisten lisäksi myös pienille lapsille. Kasvaminen ja oppiminen edellyttävät vuorovaikutusta myös vertaisryhmissä. (Bardy, Salmi & Heino 2002, 124–125.) Lasten ystävyysuhteet ovat tärkeitä kehitykselle kaikissa ikävaiheissa ja niillä on vaikutusta vuorovaikutussuhteisiin myöhemminkin. Positiiviset ystävyysuhteet ovat merkittäviä itsearvostuksen ja emotionaalisen hyvinvoinnin kannalta, kun taas huonot vertaissuhteet voivat vaikuttaa negatiivisesti kehitykseen ja käyttäytymiseen. (Laine 2005, 154.)

Lasten sosiaalisella verkostolla on siis monta tarkoitusta ja merkitystä lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta. Positiiviset ihmissuhteet ja tukea antava verkosto ovat suotuisan kehityksen edellytys, mutta negatiivisella vuorovaikutuksella tai ihmissuhteiden puuttumisella voi olla päinvastainen vaikutus kasvuun ja itsetunnon sekä minäkuvan kehitykseen. Sosiaalinen verkosto on siis äärimmäisen tärkeä ihmisen kaikissa ikä- ja kehitysvaiheissa.

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Etsiessäni lähdemateriaalia ja aikaisempia tutkimuksia aiheesta törmäsin siihen, ettei lastensuojelun asiakkaiden sosiaalisista verkostoista tehtyjä tutkimuksia ole montaa. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden verkostoja tutkivia julkaisuja en löytänyt yhtään. Yleisesti ihmisten sosiaalisia verkostoja koskevia julkaisuja ja tutkimuksia kyllä löytyy. Lähteenä opinnäytetyössäni käytän muun kirjallisuuden ohella juuri näitä muutamia löytämiäni aiheeseen liittyviä graduja ja opinnäytetöitä.

Kaikkein samankaltaisin omaan opinnäytetyöhöni nähden on Sonja Vanhasen tekemä Pro gradu – tutkielma ”Mun kaikki on tärkeitä” – SOS lapsikylään sijoitettujen

lasten sosiaaliset verkostot. Vanhanen kartoittaa lasten sosiaalisia verkostoja teema-haastatteluin ja käyttämällä apuna verkostokarttaa sekä Pesäpuu ry:n Elämän tärkeät asiat – kortteja. Omassa opinnäytetyössäni käytän näitä samoja välineitä aineiston keräämiseen. Idean Elämän tärkeät asiat – korttien käyttämiseen sain juuri Vanhasen gradusta. Erona töissämme on se, että Vanhanen tutkii sijoitettujen lasten verkostoja ja minä lastensuojelun avohuollon asiakkaiden verkostoja, eikä kukaan haastattelemistani lapsista ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle.

Muita aiheeseen liittyviä tutkimuksia ovat muun muassa Kirsi Anttilan Pro gradu Sosiaalisen verkoston voimavarat lapsen huostaanotossa ja sijoituksessa perhehoitoon sekä Anne Hakasen ja Katja Heikkilän opinnäytetyö Nuori äiti ja sosiaaliset verkostot – tutkimus äitiydestä, lapsen asemasta ja sosiaalisten verkostojen tärkeydestä. Edellä mainituista käytin lähteenä ainoastaan Hakasen ja Heikkilän opinnäytetyötä, koska Anttilan Pro gradu työtä ei ollut mahdollista lainata, eikä sitä löytynyt myöskään verkkojulkaisuna.

Hakanen ja Heikkilä tutkivat opinnäytetyössään nuorten äitien sosiaalisia verkostoja ja heidän kokemuksiaan äitiydestä sekä lapsen asemasta. Tutkimusmenetelmä ja aineiston keräämiseen käytetty metodi kuitenkin eroavat omistani, koska heidän tutkimuksensa on kvantitatiivinen ja he kokosivat aineiston kyselylomakkeilla.

5 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Aiheen valinta

Aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostukseni lastensuojeluun ja idea verkostojen kartoittamiseen tuli Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksiköltä. Kehittämissyksikössä toivottiin nimenomaan avohuollon asiakkaiden sosiaalisten verkostojen kartoittamista, koska aiheesta ei ole tehty yhtä paljon tutkimuksia kuin sijaishuollon puolelta. Yhteistyökumppaneiksi opinnäytetyöhöni sain Nakkilan kunnan ja Ulvilan kaupungin, joiden avulla löysin haastateltavat asiakkaat tutkimusta varten.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisia sosiaalisia verkostoja lastensuojelun avohuollon asiakkailla on. Itse olin kiinnostunut lasten omista mielipiteistä ja näkemyksistä. Halusin tietää millaisena lapsi kokee oman verkostonsa.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus jonka aineiston keräsin puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä, eli teemahaastattelulla. Aineiston keräämiseen ja haastattelujen tukena käytin teemahaastattelurunkoa (liite 6) sekä verkostokarttaa (liite 7). Haastattelut nauhoitettiin ja niiden purku tapahtui litteroimalla.

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa tarkoituksenmukainen kohdejoukon valinta, sekä aineiston käsittely ainutlaatuisina tapauksina ja sen tulkinta niiden mukaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston hankitaan käytetään useimmiten laadullista metodologiaa, kuten esimerkiksi teema- tai ryhmähaastattelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 155.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltavat voivat vastata omin sanoin, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ole. Teemat ovat kaikille haastateltaville samat ja haastattelija voi halutessaan vaihdella niiden järjestystä. Teemahaastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa ja menetelmä ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja niille antamat merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Itse huomasin teemahaastattelun eduksi sen, ettei valmiita kysymyksiä ole. Samoja kysymyksiä pystyi esittämään haastateltaville eri tavoin ja palaaminen edelliseen teemaan, sekä sen täydentäminen, oli mahdollista.

Valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmäksi, koska minusta se oli paras ja inhimillisin tapa tutkia lapsia. Lapsille ei voi laatia kyselylomaketta, tai vähintäänkin se on erittäin hankalaa, ja halusin lasten kertovan sosiaalisista verkostoistaan omalla tavallaan.

Ajattelin saavani aiheesta eniten irti haastattelemalla sekä lapsia että vanhempia. Erityisesti pienten lasten on välillä vaikea muistaa tai tietää kaikkia heitä koskevia asioita tai heitä ympäröiviä ihmisiä. Halusin kattavan kuvan lasten verkostoista ja siksi halusin haastatella myös lasten vanhempia. Toisaalta halusin vertailla lasten ja vanhempien verkostokarttoja keskenään ja nähdä olisiko niissä paljon eroavaisuuksia. Kenet lapsi kokee kuuluvaksi verkostoonsa? Kenet vanhempi liittää lapsensa lähipiiriin ja kuuluvaksi tämän elämään? Kokevatko lapsi ja vanhempi samat ihmiset yhtä läheisiksi lapselle?

5.3 Kohderyhmä ja aineiston keruu

Valitsin tutkimuksen kohderyhmäksi lastensuojelun avohuollon alle 13-vuotiaita asiakkaita ja heidän vanhempiaan. Kohderyhmän valintaan vaikuttivat kiinnostukseni lastensuojeluun, sekä lasten ikä ja kehitystaso edellytyksenä haastattelujen onnistumiselle. Tavoitteena oli saada tutkimukseen mukaan alakouluikäisiä lapsia, koska tätä nuorempien verkostoja olisi ollut hankalaa kartoittaa haastattelun keinoin. Haastateltavat lapset olivat kaikki eri perheistä, ja haastatteluihin osallistuneet vanhemmat kaikki äitejä. Yhteensä haastateltavia oli siis 6, kolme lasta ja kolme vanhempaa.

Valittuani aiheen olin yhteydessä ensin Ulvilan kaupunkiin, ja myöhemmin Nakkilan kuntaan, haastateltavien saamiseksi. Molemmat paikkakunnat lupautuivat toimimaan yhteistyössä kanssani, joten toimitin tutkimuslupa-anomuksen sekä tutkimussuunnitelman Ulvilan sosiaalisihteerille sekä Nakkilan sosiaalijohtajalle. Yhteyshenkilöinäni molemmissa kunnissa toimivat lastensuojelun perhetyöntekijät, jotka esittelivät tutkimuksen asiakkaille. Haastateltavat valikoituivat tutkimukseen vapaaehtoisuutensa sekä oman kiinnostuksensa kautta.

Haastattelut tehtiin heinäkuun ja elokuun 2010 aikana, osa Nakkilan sosiaalitoimistossa ja osa haastateltavien kotona. Haastateltavat saivat itse päättää heille luontevimman haastatteluympäristön, ja ajankohdat sovittiin heidän aikatauluihinsa sopiviksi. Jotta haastatteluista olisi koitunut mahdollisimman vähän vaivaa niin haastateltaville kuin minulle haastattelijana, pyrin tekemään sekä lapsen että vanhemman haastattelut jokaisessa perheessä samalla kerralla. En kuitenkaan halunnut haastatella

lapsia ja vanhempia yhtä aikaa, jotta he eivät olisi puolin tai toisin vaikuttaneet toistensa vastauksiin. Haastattelin siis kaikkia osallistuneita erikseen, ensin lapsia ja sitten vanhempia.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin tulosten analysoinnin helpottamiseksi. Halusin keskittyä haastattelutilanteessa vuorovaikutukseen haastateltavan kanssa, ja keskustella hänen kanssaan esiin tulleista seikoista haastattelun edetessä luonnollisesti. Vaikkakin nauhoitettujen haastattelujen purku oli työlästä ja aikaa vievää koin silti, että menetelmä oli paras kyseisen tutkimuksen toteuttamiseen.

Haastatteluihin valikoitui siis 3 lasta sekä 3 heidän vanhempiansa, ja tässä tapauksessa kaikki vanhemmat olivat äitejä. Haastateltavat lapset olivat 7-13-vuotiaita. Anonymiteetin säilyttämiseksi haastateltavat näkyvät tuloksissa seuraavasti: lapsi 1 sekä hänen äitinsä eli vanhempi 1, lapsi 2 sekä hänen äitinsä eli vanhempi 2 ja lapsi 3 sekä hänen äitinsä eli vanhempi 3.

5.4 Tulosten analyysi ja luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen, koska menetelmällä saatu tieto on usein syvällistä mutta huonosti yleistettävää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 169; Alasuutari 1999, 231). Tutkimuksen tarkoituksena ei ole luoda yleistyksiä koskien kaikkien lastensuojelun avohuollon asiakkaiden sosiaalisia verkostoja, vaan ilmentää juuri kyseisen kohderyhmän lähipiiriä ja heidän näkemyksiään sekä kokemuksiaan siitä.

Tutkimuksen reliabelius, eli tulosten toistettavuus tarkoittaa tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen validius tai pätevyys taas on tutkimusmenetelmän kykyä tutkia juuri sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 213.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on usein tarkoitus tutkia tiettyä asiaa tai ilmiötä, joten toistuvuus tai yleistyksiset eivät ole tarkoituksenmukaisia. Tutkimuksessani etsin tuloksista myös jonkin verran toistuvuutta ja vastausten yhtäläisyyksiä, mutta yleistyks-

siä en silti voi tehdä. Olen haastatellut tiettyä kohderyhmää, joten tutkimustulokset ilmentävät vain heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään. Näin ollen tutkimukseni validius on mielestäni oleellisempaa kuin reliabelius. Työni validiutta olen yrittänyt tuoda esille selittämällä tutkimuksen vaiheet sekä toteutuksen mahdollisimman tarkasti. ”Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta” (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 214).

Tulosten analysoinnin aloitin tutustumalla litteroituun aineistoon huolellisesti. Alleviivaustekniikalla sain aineistosta esille olennaisia yhdistäviä ja erottavia tekijöitä. Tein merkintöjä litteroituihin haastatteluihin ja pyrin löytämään aineistosta samankaltaisuuksia ja samoja teemoja. Etsin tuloksista myös eroavaisuuksia sekä vertailin osittain lasten ja vanhempien vastauksia.

Teemoittelussa laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien alle. Alustavan ryhmittelyn jälkeen aineistosta etsitään varsinaisia teemoja eli aiheita. Teemoittelun tukena voidaan käyttää esimerkiksi teemakortistoa tai temarunkoa. Teemojen mukaan ryhmiteltyjä tuloksia voidaan kuvailla aineistosta poimituilla sitaateilla. (Stakes 2006, 19–20.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Verkostokarttojen piirtäminen oli helppoa sekä lapsille että heidän vanhemmilleen, ja jotkut haastateltavista olivat täyttäneet samankaltaisen kartan aikaisemminkin. Verkostokartta on jaettu 5 sektoriin eli perheeseen, sukuun, kouluun, ammattilaisiin ja muihin tärkeisiin ihmisiin. Kerroin aluksi ohjeet kartan täyttämiseksi ja haastattelun edetessä selitin haastateltaville mitä mihinkin sektoriin voisi kuulua. Autoin lapsia hahmottamaan keitä karttaan voisi merkitä. Esitin myös tarkentavia kysymyksiä, mutta yritin olla liikaa johdattelematta haastateltavia.

Pyysin lapsia piirtämään heille tärkeitä ja läheisiä ihmisiä ja toisaalta sellaisia, joita he eivät välttämättä koe läheisinä, mutta jotka kuuluvat kuitenkin heidän elämäänsä, esimerkkinä ammattilaisista perhetyöntekijät. Pyysin vanhempia tekemään verkostokartan lapsistaan, lastensa näkökulmasta. Vanhempien piti siis piirtää karttaan henkilöitä, joita he ajattelivat lastensa kokevan kuuluviksi lähipiiriinsä. Sekä lapset että vanhemmat piirsivät verkostokartan samasta henkilöstä, eli lapsesta. Kysyin kuitenkin lopussa myös vanhempien omaa näkemystä lapsensa verkostosta, sen tukevuudesta ja kattavuudesta.

6.1 Verkostojen rakenne

Verkostojen koko ja rakenne vaihtelivat aika paljon eri lasten, ja yllättävää kyllä myös lasten ja heidän vanhempiensa karttojen välillä. Henkilöitä kartoissa oli 13–40, pienimmässä kartassa 13 henkilöä ja suurimmassa 40. Verkostokarttojen koot jakautuivat seuraavasti:

lapsi 1	20 henkilöä
vanhempi 1	37 henkilöä
lapsi 2	18 henkilöä
vanhempi 2	13 henkilöä
lapsi 3	40 henkilöä
vanhempi 3	21 henkilöä

Pohdin, että mistä näin suuret erot samoista henkilöistä piirretyissä kartoissa johtuivat. Toisaalta syynä voi olla se, että lapset ajattelivat kartoja täyttäessään enemmän tunnepuolta ja sitä kenet he kokevat läheiseksi. Vanhemmat taas ajattelevat rationaalisemmin, keitä verkostoon oikeasti kuuluu. Toisaalta lapset saattavat unohtaa ihmisiä verkostoistaan, myös sellaisia jotka ovat heille läheisiä. Haastattelutilanne on aina jossain määrin luonnon ja aika rajattu, joten tämäkin saattaa vaikuttaa osaltaan tuloksiin.

Myös ikä vaikutti eroihin, koska lapsista vanhimmalla, eli lapsi 3:lla, oli piirtämässään kartassa eniten ihmisiä. Hänellä verkoston kokoon vaikutti suuri määrä kaverei-

ta. Nuorempien lasten verkosto ei ole ehtinyt vielä kasvaa niin suureksi, ja lähipiiri kostuu lähinnä perheestä ja sukulaisista.

Myös verkostojen rakenne vaihteli eri kartoissa. Lapsilla erot painottuivat juuri kavereihin, vanhemmilla sukulaisiin. Kahdella nuoremmalla lapsella koulu ja muut tärkeät ihmiset – sektoreissa oli vähemmän kavereita kuin vanhimmalla lapsella, ja yhden vanhemman suku – sektorissa oli huomattava määrä sukulaisia verrattuna muihin karttoihin. Erot verkostojen rakenteiden välillä olivat kuitenkin pienempiä kuin verkostojen koossa. Ainoastaan yhdessä kartassa oli kokonaan tyhjä sektori. Lapsi 1 ei laittanut muut tärkeät ihmiset – sektoriin ketään, koska hän koki, ettei hänellä ole muita kavereita kuin koulukavereita. Tosin hän oli laittanut sektoriin virallisesti kuuluvia ihmisiä muihin sektoreihin, kuten kummit sukulaisiin.

Yksilön ihanteellinen sosiaalinen verkosto länsimaisessa kulttuurissa muodostuu 25:sta henkilöstä, joihin yksilö pitää yhteyttä, ja joiden kanssa suhde on vastavuoroinen. Sosiaalisen verkoston koko ja rakenne vaihtelevat kuitenkin mm. eri-ikäisten yksilöiden välillä. (Vanhanen 2009, 28.)

Haastateltavien verkostokartoissa myös verkoston koko vaihteli. Osalla verkostossa oli yli 25 henkilöä, ja osalla alle. Kaikki lapset kokivat verkostonsa riittävän kattavaksi ja tukea antavaksi. Ainoastaan lapsi 3 koki verkostolta saatavan tuen olevan osittain riittämätöntä, ja toivoikin sitä lisää erityisesti yhdeltä verkostoon kuulualta henkilöltä.

H: Mitä sä ite ajattelet tost sun verkostosta, et millanen se on sun mielestä?

L3: En mä tiedä...

H: Ajatteleks sä että sä saat riittävästi tukea ja semmosta kannustusta jos sä sitä tarviit ja...?

L3: Kyl mä kannustust saan ja kyl mä tukeeki sillee kai...

H: Kai...?

L3: ...joo...ainaki jonku verran...

H: ...et sitä vois olla enemmänki vai?

L3: Toisaalta joo, toisaalta ei...

H: Onks jotai erityisii ihmisii kenelt sä sitä kaipaisit enemmän?

L3: Isä.

Vanhemmat taas ajattelivat poikkeuksetta lastensa kokevan verkostonsa liian pieneksi tai heikoksi. Vanhempien omasta näkökulmasta lasten verkostot olivat kuitenkin riittävän kattavia sekä turvallisia ja tukea antavia.

H: ...no miten sä itse näät tän LI:n verkoston?

VI: ...mun mielestäni tää on sillee niinku, et täs on aika paljon noita aikuisii kuiteski tosa ympärillä...

6.2 Vanhemmat

Syntyessään lapsilla on perusominaisuutena tarvitsevuus, joka kohdistuu aluksi vanhempiin. Vanhempiensa kautta lapsi muodostaa käsitystä itsestään, ja jo varhaiset kokemukset varastoituvat kehollisuuteen ja tunnetasolle. Ensisijaisesti lapsi kaipaa kontaktia vanhempiinsa, jonka avulla hän harjoittelee vastavuoroisuutta. Jos lapsen odotukset vastavuoroisuudesta eivät toteudu, voi lapsi tuntea riittämättömyyttä. Pahimmassa tapauksessa käsittelemättömät pettymyksen tunteet voivat invalidisoida tulevat vuorovaikutussuhteet. (Kaimola 2005, 12–13.)

Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde on siis lapselle ainutlaatuinen, ja tärkeämpi kuin osaamme monesti edes kuvitella. Tukeva suhde antaa hyvät eväät lapsen kehitykselle, kun taas negatiivinen vuorovaikutus voi pahimmillaan aiheuttaa ongelmia pitkään lapsen jo aikuistuttuakin. Tästä johtuen lapsen merkityksellisin ja tärkein ihmissuhde muodostuu lapsen ja vanhemman välille.

Lähes kaikki haastateltavat aloittivat verkostokartan täyttämisen perhe sektorista, ja piirsivät sinne ensimmäisenä vanhemman tai vanhemmat. Ainoastaan lapsi 2 piirsi karttaansa ensimmäisenä perheen koiran. Kaikissa valmiissa verkostokartoissa oli piirrettyä molemmat vanhemmat, ja kummankin vanhemman katsottiin kuuluvan perheeseen, vaikka he eivät välttämättä asuneet samassa taloudessa lapsen kanssa.

Haastattelemi lapset kokivat poikkeuksetta vanhempansa itselleen läheisimmiksi ihmisiksi verkostoissaan. Vanhemmat nähtiin turvallisina sekä luotettavina aikuisina, joille voi puhua mistä tahansa ja jotka pitävät lapsista huolta.

6.2.1 Äiti

Erityisen tärkeää lapselle on varhainen vuorovaikutus hänelle läheisimpien ihmisten kanssa. Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa vauvan ja hänen ensisijaisen hoitajansa välistä sosiaalista suhdetta. Ensisijainen hoitaja voi olla kuka tahansa, mutta tavallisimmin se on äiti. (Räsänen 2009,1–2). Yleensä lapsen ensimmäinen vuorovaikutussuhde on äidin ja vauvan välinen, ja siksi tämä suhde jää lapselle usein merkityksellisimmäksi.

Kaikki haastateltavat kokivat äidin läheisimmäksi aikuiseksi lapselle. Äiti piirrettiin verkostokarttaan ensimmäisenä lähes poikkeuksetta. Sekä lapset että vanhemmat olivat sitä mieltä, että äidille lapset kertovat iloista sekä suruista ja äiti koetaan turvallisesti ihmiseksi. Haastateltavien mukaan äiti on myös henkilö, joka lohduttaa, pitää lapsesta huolta ja tarvittaessa myös rajoittaa häntä.

Ainoastaan lapsi 3 liitti kaikkiin edellä mainittuihin asioihin jonkun kavereistaan, tai muun aikuisen. Tämä voi johtua haastateltavan iästä. Lapsi 3 oli haastateltavista vanhin ja murrosiän kynnyksellä. Lapsen itsenäistyessä pesäeron tekeminen vanhempiin on luonnollista. Ikävaiheessa kavereiden merkitys korostuu ja vanhemmat sekä perhe jäävät taka-alalle.

Murrosiän kynnyksellä olevan lapsen ja hänen vanhempiensa välisen suhteen keskeisiin piirteisiin kuuluvat yhteenkuuluvuuden väheneminen ja ristiriitojen syntyminen. Konfliktit ovat merkittäviä lapsen kehityksen kannalta, koska ne auttavat häntä irtautumaan vanhemmistaan sekä itsenäistymään. (Hakala & Kempainen 2009, 16)

Vanhempi 3 kuitenkin koki, että murrosiän tuomista haasteista huolimatta heidän välinsä olivat säilyneet hyvinä. Vanhempi 3 kertoo lapsensa tunteiden näyttämisestä seuraavasti.

V3: ...ja no tietysti äitin kans, et meil on semmonen rakastan rakastan, et välillä se sieltä tulee et nii määki sua, et millon milläki tavalla... kyl sitä sit muistetaan sanookki aina välillä et ei jää arvailun varaan... et kyl hänt helppo rakastaa on kuitenkin...

6.2.2 Isä

Kaikki haastattelemani lapset asuivat äidin kanssa, mutta kenenkään biologinen isä ei asunut samassa taloudessa. Kaksi lapsista piti säännöllisesti yhteyttä isäänsä ja ainoastaan yksi heistä ei ollut biologisen isänsä kanssa tekemisissä ollenkaan. Lapset kokivat isänsä tärkeiksi perheen jäseniksi, joskin hieman etäisiksi. Lapset toivoivat isiltään tuen lisäksi enemmän yhdessäoloa sekä tapaamisia.

Lapsi 2 ei ollut biologisen isänsä kanssa tekemisissä, mutta hänen kanssaan samassa taloudessa asuvan äidin miehen hän mielsi isäkseen. Lapsi puhui haastattelussaan nimenomaan isästä eikä isäpuolesta, vaikka äiti nimitystä käyttikin.

V2: Mä en o tost isästä varma, ku se on ottanu nyt isäpuolesta (äiti käyttää isäpuolen nimeä) sellasen... hänel on ensimmäistä kertaa elämässä isä.

H: Okei.

V2: ...siis niinku sillai... hänellä on se biologinen isä, mut se ei välitä ja...

H: Aha... Onks hän sen biologisen isän kans ollenkaan...?

V2: Ei, ei...ei se oo ollu lainkaan meidän elämässä sillai et, et...

6.3 Sisarukset

Lapset kaipaavat sisaruksia lähelleen. Sisarukset jotka asuvat yhdessä ja jakavat samat kokemukset, tuntevat erityistä yhteenkuuluvuutta ja samankaltaisuutta. (Vanhanen 2009, 68.) Vanhempien ohella myös sisarukset koettiin läheisiksi ja merkitykselliseksi ihmissuhteiksi. Pienemmät sisarukset nähtiin leikkikavereina ja heistä pidettiin huolta ja vanhemmat sisarukset taas nähtiin huolenpitäjinä ja esimerkkeinä.

H: Mitäs te teette ton sun veljen kanssa?

L2: Me leikitää... hypitää trampoliinilla.

H: mmm, minkä ikänen se sun veli on?

L2: kaks

H: ...se on vähän pienempi ku sinä, mut hyvin pysyy silti perässä vai?

L2: Juu pysyy pysyy... se ymmärtää jo... se ei osaa viä oikee puhuu...

Lapset olivat kiintyneitä myös jo kotoa pois muuttaneisiin vanhempiin sisaruksiinsa.

Isompien sisarusten kerrottiin olevan lapsille turvallisia aikuisia vanhempien ohella, ja heidän nähtiin pitävän huolta sekä tarvittaessa rajoittavan lapsia siinä missä vanhempienkin. Yhdessä perheessä roolit olivat jopa hetkeksi vaihtuneet. Vanhempi 1 kertoo kotona asuvan 16-vuotiaan tyttärensä ottaneen perheessä äidin roolin hänen sairastuttuaan.

H: Ketä L1 ajattelis, et kuka hänestä pitää huolta ja tarvittaessa vähän rajoittaa jos on tarvetta?

VI: (mieltii pitkään)... no kyl se varmaan oon minä, mut toi meen tytöllä (äiti käyttää L1:n siskon nimeä) pakkaa olemaan vähän semmosta äidin roolia näis kuviois niinku täl hetkellä et...

H: Okei...

VI: ... siitä on yritetty vähän päästä eroon, et se jäis se äidin rooli sit vähä pois...

H: Onks hän niinku ihan omasta tahdostaan ruvennu yht'äkkiä?

VI: Se on varmaan tullu siinä kohtaa kun mä sairastuin...

6.4 Sukulaiset

Haastateltavat piirsivät verkostokartan sukusektoriin muun muassa isovanhempia, serkkuja, tätejä ja setiä. Neljässä verkostokartassa, eli aineiston kokoon nähden suuressa osassa, myös kummit oli liitetty sukulaisiin. Osittain tämä johtui siitä, että suurin osa kummeista oli lapsille jotain sukua, esimerkiksi äidin tai isän sisaruksia. Kuitenkin myös kummit, jotka eivät ole lapsille sukua, koettiin niin läheisiksi, että myös heidät liitettiin kuuluvaksi sukusektoriin.

Kaikissa verkostokartoissa sukusektoriin oli piirretty joko toinen isovanhemmista tai molemmat. Mummut ja papat koettiin läheisiksi ja tärkeiksi vaikka heitä ei tavattaisikaan kovin usein. Isovanhempien merkitys lapsille ja tällaisten ihmissuhteiden kaipuu korostui erityisesti tilanteessa jossa, isovanhempia ei juuri ollut tai heihin ei pidetty yhteyttä.

H: ...entäs sitten jos aattelee sukua, ni miten usein hän tota tuffaa näkee? Ni teil ei ollu muita isovanhempia?

VI: Ei koska isän puolelta vanhempiin ei olla yhtään yhteydessä ja mun äiti on kuollu.

H: Okei, miten usein L1 näkee tätä tuffaa sitte?

VI: Äää, no varmaan tarvis nähdä vähän ehkä useamminkin...

Kaikilla perheillä isovanhempiin ei siis ollut lainkaan yhteydenpitoa tai sitä oli hyvin niukasti. Erotilanteissa välit olivat saattaneet katketa entisen puolison lisäksi myös entisiin appivanhempiin. Tällöin lapsi koki, ettei hänellä ollut isovanhempia toisen vanhemman puolelta ollenkaan.

6.5 Muut ihmissuhteet

Muut tärkeät ihmiset – sektoriin pyysin haastateltavia kirjaamaan kaikki muut tärkeät ihmiset, jotka eivät kuulu muihin sektoreihin. Haastateltavien lasten muut tärkeät ihmissuhteet koostuivatkin lähinnä muista kuin koulukavereista, harrastustovereista, naapureista sekä kummeista.

Ainoastaan lapsi 1 ei laittanut tähän sektoriin ketään. Hän kertoi, ettei hänellä ole kavereita muualla kuin koulussa, eikä naapurustossakaan ole leikkitovereita. Tosin vanhempi 1 laski lapsensa muihin tärkeisiin ihmissuhteisiin tämän harrastusryhmän sekä naapurin pojan, joka on lähinnä lapsi 1:n veljen kaveri. Voi olla, ettei lapsi 1 haastattelutilanteessa muistanut harrastusryhmäänsä kuuluvia kavereita, eikä koe naapurin pojan olevan hänen ystävänsä. Tai voi olla, ettei hän kokenut heidän kuuluvan verkostoonsa tai lähipiiriinsä.

Ammattilaisiksi laskettiin lähinnä perhetyöntekijät, entiset hoitotädit, psykologit, sosiaalityöntekijät sekä jotkut harrastusryhmiä vetävät aikuiset. Kaksi nuorempaa lasta kirjasiivat ammattilaisiin heillä käyvät perhetyöntekijät. Lasten suhtautuminen perhetyöntekijöihin oli pääasiassa positiivinen.

H: Okei, onks tällä hetkellä semmosii ammattilaisii jos sä ajattelet niinku...?

VI: No kyl se noist perhetyöntekijöist tykkää niinku...

Vanhin lapsista, eli lapsi 3 ei halunnut laittaa ammattilaiset – sektoriin sosiaali- tai perhetyöntekijöitä, eikä kokenut heitä mukaviksi kuten nuoremmat lapset. Vanhempi 3 kertoi, että käynnit sosiaalitoimistossa olivat käyneet lapselle raskaiksi ja ahdistaviksi.

V3: Et ihan semmonen... se oli välillä niin kiukkunen ku tuli joku käynti, mut niit oli tietysti paljon siin yhdes välis ku tehtii niit selvityksiä ja muita, et kai siin tietysti väsähti käymään niit asioita läpi... muutenki vaikeit asioita tietysti osittain ja... niitä vellottiin edes takasin...

6.6 Elämän tärkeät asiat

Haastattelujen lopussa käytin haastateltavien kanssa Pesäpuu ry:n Elämän tärkeät asiat – kortteja. Levitin kortit pöydälle ja pyysin lapsia valitsemaan viisi korttia, jotka kuvaavat heille tärkeitä asioita. Pyysin heitä kysymään jos korteissa on jotain hämmentävää, tai jotain mitä he eivät ymmärrä. Vanhempia pyysin ottamaan myös viisi korttia, joiden he ajattelisivat olevan tärkeitä asioita lapsilleen.

Lapset valitsivat osittain samoja ja osittain eri kortteja. Lapset valitsivat yhteensä 11 eri korttia, jotka olivat perhe, äiti, isä, veli, sisko, isovanhemmat, kaverit, lemmikit, harrastus, koulu ja luottamus. Eniten valittuja kortteja olivat lähipiiriin liittyvät kortit kuten perhe-, äiti-, isä, veli- ja sisko-kortit. Kaikki lapset valitsivat yhden tai useamman perheeseen liittyvän kortin.

Lapsi 3 kokee perheen olevan itselleen tärkeä, vaikka hän ei aina näytä sitä läheisilleen.

L3: Äiti, isä, veli...ne on tärkeitä, vaik mä en aina sitä sanokkaa tai anna ymmärtää... perhe on kuitenkin perhe...

Lapset 1 ja 2 valitsivat lähinnä konkreettisia asioita kuten harrastus ja koulu. Lapsi 2 kertoo kokemuksiaan koulusta.

*H: No mites toi koulu, mikäs siel on kaikkein kivointa?
L2:...siäl on kivaa ku on välitunti ja sit on... hyvät läksyt ja sitte... siel on hyvä ruoka aikaki...*

Lapsi 3 valitsi konkreettisten asioiden lisäksi myös luottamus – kortin ja perustelee valintaansa seuraavasti

L3: ...no mul on aina ollu tärkeet se että pystyy luottaa ihmiseen ja se ihminen pystyy luottaa muhun...

Kysyttäessä kenet lapsi 3 kokee turvallisiksi ihmisiksi ja keneen lapsi luottaa, hän liitti luottamuksen kavereihinsa. Myös lapsi 1 ja lapsi 2 valitsivat kaverit – kortin. Kaverit koettiin luotettavina sekä turvallisina, ja kaikkien lasten mielestä heillä oli riittävästi kavereita ympärillään. Lapsi 1 listaa parhaisiin kavereihinsa myös opettajansa ja kertoo, että kokee opettajan luotettavaksi aikuiseksi, jolle hän voi kertoa iloista ja suruista.

Lapsi 1 valitsi yhdeksi tärkeäksi asiaksi isovanhemmat. Perustellessaan kyseisen kortin valintaa lapsi 1 kertoo, ettei hänellä ole kuin yksi isovanhempi, jota hän ei näe kovin usein ja toivoisi näkevänsä enemmän.

H: ...selvä...entäs sit toi isovanhemmat?

L1: No ku niit mul ei oo...

H: ... ja sä haluaisit että sul olis?

L1: Joo...ku ne o kuollu johonki...

H: Okei... toivoisiks sä et sä näkisit tota tuffaaki vähä useammi?

L1: Joo...

Vanhemmat valitsivat Elämän tärkeät asiat – korteista aika samankaltaisia asioita kuin lapsetkin. He valitsivat yhteensä 13 eri korttia, jotka olivat rajat, rakkaus, äiti, isä, koti, veli, ruoka, leikki, huomio, lemmikit, kaverit, perhe ja harrastus. Myös vanhemmilla eniten valitut kortit olivat perheeseen tai läheisyyteen liittyviä. Sekä vanhemmat että lapset kokivat tärkeinä ennen kaikkea perheenjäsenet sekä lasten kaverit.

H: ...entäs sitte tää äiti?

V2: Mä oon ollu sille aina tuki ja turva...

Myös koti koettiin tärkeänä asiana sekä turvallisena ja tukea antavana paikkana.

H: ...ja sit toi koti...?

V1: Mun mielestä L1 on semmonen kotona viihtyjä... se ei oo niinku semmonen, et joka päivä tarttis mennä johonkin...

H: Nii, et hän tykkää olla kotonakin...?

V1: Joo... ja kokee ehkä tän kodin sit sellaseks turvalliseks paikaks mitä hän tietää, et tääl on niinku ihan hyvä olla...

Kavereiden tärkeys lasten sosiaalisessa verkostossa tuli esille melkein kaikissa haastatteluissa ja niiden merkitys korostui varsinkin ystävyys-suhteiden ristiriitatilanteissa.

H: Entäs sitten noi kaverit...?

V3: No ne on tärkeitä... ja sen takia hänellä onki ollu nyt kauheesti vaikeuksia kun niitä ei oo oikeen ollu ja oli niit ongelmia mut et... et hän meinas lopettaa sillo koulunki vallan kun niit ongelmia oli ja joka ilta itkettii et mä en halua mennä sinne... et siinä sen huomaa et miten tärkeitä ne on kun niit kaverit oli, kaikki oli hyvin, koulu meni hyvin mut sit ku niit ei ollu ni koko elämä pysähty niinku siihen... et onneks niitä uusia on hiukan tullu siihen, et ne on tosi tärkeitä...

Vanhemmat valitsivat lapsistaan aika pitkälle samoja kortteja kuin lapset olivat itse valinneet. Suurin ero oli lapsi 1:n ja vanhempi 1:n valinnoissa. He eivät valinneet yhtään samaa korttia. Ero valinnoissa voi johtua esimerkiksi siitä, että vanhempi saattoi valita asioita, joiden itse ajatteli olevan tärkeitä lapselleen, eikä niinkään asioita, joita lapsi itse pitää tärkeinä.

Lapsi 1 valitsi myös paljon konkreettisempia asioita kuin vanhempi 1. Lapsen elämässään tärkeinä pitämiä asioita olivat esimerkiksi isovanhemmat ja harrastus, ja vanhemmalla taas valittujen korttien käsitteet olivat abstrakteja kuten rajat ja rakkaus. Molemmat olivat kuitenkin valinneet myös joitain samoihin asioihin liittyviä kortteja, esimerkkinä vanhemman valitsema koti ja lapsen valitsemat sisko ja veli.

Piaget'n mukaan lapsen tietorakenteet kehittyvät jatkuvasti, ja lapsi pyrkii tulkitsemaan tilanteita ja asioita hallitsemiensa ajattelumallien kautta. Lapsi myös itse rakentaa käsitystään ja ymmärrystään maailmasta, mutta ymmärrys on sidoksissa lapsen tietorakenteisiin. Tietorakenteet kehittyvät vaiheittain ja ikäkausittain. (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2001, 159–160.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Verkostojen koot ja rakenne vaihtelivat johtuen pääasiassa haastateltavien iästä. Myös rakenteiden painopisteet kartoissa olivat erilaisia. Jollain lapsella oli paljon kavereita, kun taas toiselle oli piirretty enemmän sukulaisia. Verkostojen kokoerot johtuivat myös täyttäjistä. Vanhemmat piirsivät karttoja rationaalisemmin, ja miettivät keitä esimerkiksi lapsen sukuun kuuluu, eikä niinkään kenet lapsi kokee itselleen läheiseksi. Eroista ja joistain puutteistakin huolimatta kaikki haastateltavat kokivat verkostot riittäviksi.

Haastateltavilla oli myös erilaisia tapoja täyttää karttaa, toiset merkitsivät kummit sukulaisiin ja toiset muihin ihmissuhteisiin. Tietenkin myös itse haastattelutilanne tuo haastetta tulosten validiuteen. Sekä haastattelijan että haastateltavan on vaikea olla tilanteessa luontevasti, ja aika on haastattelussa aina rajattu. Tilanteen luonnottomuuden takia lapset saattoivat myös unohtella asioita ja ihmisiä. Tutkimustuloksiin vaikuttaa siis monta tekijää, mutta kaiken kaikkiaan sain mielestäni aika kattavan ja totuuden mukaisen kuvan juuri näiden lasten sosiaalisista verkostoista.

Tutkimustulosten mukaan tärkeimpiä ihmissuhteita lapsille ovat perheenjäsenten sekä kavereiden väliset suhteet. Äiti, isä, siskot ja veljet koettiin kaikki läheisiksi, vaikka he eivät välttämättä asuneetkaan samassa taloudessa lapsen kanssa. Perheenjäsenten nähtiin olevan luotettavia, turvallisia huolenpitäjiä, joiden kanssa voi jakaa ilot ja surut. Varsinkin pienemmille lapsille perhe on kaiken keskiössä ja sen tuki ensiarvoisen tärkeää. Myöhemmin lasten kasvaessa perheen rinnalle tulevat muut ihmissuhteet, kuten kaverit. Perheen merkitys säilyy kuitenkin myös silloin, niin kuin vanhin haastateltavistani sanoi: ”perhe on kuitenkin perhe”.

Vanhemman ja lapsen välille kehittyy ainutlaatuinen vuorovaikutussuhde jo varhain ja se parhaimmassa tapauksessa jatkuu läpi elämän. Tämä varhainen vuorovaikutussuhde sanelee miten lapsi suhtautuu ihmissuhteisiin tulevaisuudessakin. Yleensä ensimmäinen kiintymyssuhde muodostuu äidin kanssa, ja siksi äiti koetaan usein läheisimmäksi. Vanhemman ja lapsen lisäksi myös sisarusten välille muodostuu erityinen

side. Vaikka sisaruussuhdetta värittää pieni kilpailuhenkisyys, sisarusten kanssa jaetut kokemukset ja heiltä saatava tuki ovat vertaansa vailla.

Muut ihmissuhteet ja niiden merkitys vaihtelivat. Joku lapsista koki esimerkiksi tädin läheiseksi, ja joku toinen isovanhemmat. Joku lapsista saattoi olla tiiviisti yhteydessä serkkuihinsa, kun taas toinen ei lähes ollenkaan. Myös aikuisten ihmissuhteiden merkitys vaihtelee. Jotkut ihmiset eivät juuri tapaa sukulaisiaan, kun taas toisille koko suku on merkittävä ja välit erittäin läheiset. Ehkä lapsi 1 olisi voinut muodostaa merkityksellisen vuorovaikutussuhteen isovanhempiinsa jo nuorempana, jos hänen olisi ollut mahdollista tavata heitä useammin.

Kuten jo totesin, tutkimuksessa ilmeni, että perheen lisäksi merkittävimpiä ihmissuhteita lasten elämässä olivat vertais- eli kaverisuhteet. Kaverit olivat tärkeitä ennen kaikkea vanhimmalle haastateltavista. Pienempien lasten elämä pyörii enemmän kotona, ja kaverit ovat lähinnä koulukavereita tai naapureita. Myöhemmin lapsen kasvaessa elinpiiri laajenee ja kaverisuhteita muodostuu enemmän. Lapsen itsenäistytessä ja vanhempien jäädessä taka-alalle, elämän keskiöön tulevat kaverit. Murrosikäisten lasten keskuudessa on tärkeää kuulua joukkoon, ja kavereiden hyväksyntä on ensiarvoisen tärkeää. Kaverisuhteiden merkitys korostui erityisesti niiden puuttuessa.

Asiat joita lapset pitävät elämässään tärkeinä, ovat pääasiassa heidän lähipiiriinsä liittyviä. Elämän tärkeät asiat – korteista suosituimpia olivat äiti, isä, veli, sisko ja perhe. Myös tämä tuo osaltaan esille sosiaalisten verkostojen, ja varsinkin lähimpien ihmissuhteiden, merkityksen lapsille. Tärkeiksi koettiin myös erilaiset harrastukset sekä lemmikit. Lapset valitsivat tärkeitä asioita luultavasti sen perusteella, mikä heidän elämäänsä juuri tällä hetkellä kuuluu ja vaikuttaa, ja toisaalta mitä he haluaisivat siihen kuuluvan. Pienemmät lapset ajattelivat konkreettisemmin, mutta vanhin lapsista, niin kuin aikuisetkin, valitsivat myös esimerkiksi tunteita ja ominaisuuksia, jotka kokivat tärkeiksi.

Sosiaalinen verkosto on siis ihmiselle äärimmäisen tärkeä, ja sen antama tuki korvaamatonta etenkin lapsille. Lapsen suotuisan kehityksen kannalta on merkittävää, että hänellä on niin välittävä ja hyväksyvä lähipiiri kuin riittävästi vertaissuhteitakin. Näiden lisäksi, myös kaikki muut tukea antavat ihmissuhteet ovat lapselle hyväksi.

Vuorovaikutussuhteiden kautta lapset muodostavat käsitystään itsestään sekä ympäröivästä maailmasta, ja niillä on suuri rooli lapsen terveen itsetunnon sekä minäkuuvan rakentumisessa. Monesti ihmiset pitävät verkostoaan itsestään selvyytenä, eivätkä osaa arvostaa siltä saatavaa tukea. Sosiaalisen verkoston merkitys ilmenee siis viimeistään sen puuttuessa.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen prosessi. Minulle ei ollut aluksi täysin selvää minkä tyyppisen tutkimuksen haluan tehdä ja millaisesta aiheesta. Etsin kiinnostavaa aihetta kauan ja lopulta se löytyi sattumalta. Näin jälkeempäin ajateltuna olen oikein tyytyväinen aiheeseen ja tutkimuksen toteutukseen.

Vaikka teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä ei ole kaikkein helpoin, se oli kuitenkin sopivin tapa työn toteuttamiseen. Kuten sanottu, lapsille sopivaa kyselylomaketta on todella vaikeaa, jollei jopa mahdotonta laatia. Havainnointikaan ei olisi mielestäni ollut aiheen kannalta tarkoituksenmukaista. Pidin haastatteluista, koska pääsin vuorovaikutukseen haastateltavien, etenkin lasten kanssa. Teemahaastattelut mahdollistivat myös se, että pystyin viemään haastattelua eteenpäin eri tavoin eri haastateltavien kanssa, ja tarvittaessa esittämään lisäkysymyksiä ja palaamaan aiempiin teemoihin. Oli mielenkiintoista tutustua ihmisiin vastausten takana, ja saada sitä kautta tutkimuksesta enemmän irti.

Kiinnostuin aiheestani sitä enemmän, mitä pidemmälle tutkimus eteni. Kirjoittaessani teoriaa sosiaalisista verkostoista, aloin ymmärtää miten moneen asiaan vuorovaikutussuhteet vaikuttavat. Haastatteluissa ilmeni se miten eri ihmissuhteiden merkitys näkyy varsinkin silloin, kun niitä on niukasti tai ne puuttuvat kokonaan. Ihminen ei tule toimeen ilman muita ihmisiä lähellään. Lähipiiriltä saatava tuki on erittäin tärkeää niin lapsille kuin aikuisillekin. Myönteinen vuorovaikutus on positiivisen kehityk-

sen edellytys, varsinkin lapsen ensimmäisinä vuosina, ja varhaiset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat yksilön sosiaalisuuteen myös myöhemmin elämässä.

Monesti emme osaa arvostaa lähimmäisiämme ja pidämme heitä itsestään selvyytenä. Olemme niin kiireisiä, ettemme ehdi pitää kunnolla yhteyttä sukulaisiimme tai edes vanhempiimme. Eri elämäntilanteissa joidenkin ihmisten merkitys korostuu ja joidenkin vähenee, ja pahimmassa tapauksessa yhteydenpito loppuu kokonaan. Emme pysähdy ajattelemaan miten tärkeitä nämä ihmissuhteet olisivat sekä meille että lapsillemme. Lapset tarvitsevat ympärilleen riittävästi aikuisia sekä vertaissuhteita, ja mielestäni heillä on tukevaan sosiaaliseen verkostoon myös oikeus.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. 2002. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Ellonen, N. & Korkiamäki, R. 2005. Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten näkökulmasta. Teoksessa Jokivuori, P. (toim.) Sosiaalisen pääoman kentät. Jyväskylä. Koppinen Oy.

Hakala, H-M. & Kemppainen T. 2009. Vanhempien merkitys nuoren elämässä. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Hakanen, A. & Heikkilä, K. 2003. Nuori äiti ja sosiaaliset verkostot: tutkimus äitiydestä, lapsen asemasta ja sosiaalisten verkostojen merkityksestä. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Hermanson, E. 2008. Varhainen vuorovaikutus ja itsetunnon kehitys. [verkkoartikkeli]. 2008. [Viitattu 10.9.2010] Saatavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lok00035

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Vantaa. Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. 2001. Piaget'n ja Vygotskin merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva. WS Bookwell Oy.

- Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus –Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki. Väestöliitto. Erweko Painotuote Oy.
- Koivunen, S. & Tähkä, M. 2005. Porin lastensuojelun avohuolto vanhemmuuden tukena. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.
- Lastensuojelulaki 2007/417:<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> luettu 11.8.2010.
- Martio, M. 2001. Masennus, sosiaalinen verkosto ja tarinallinen kiertokulku. Pro gradu tutkielma [verkkodokumentti]. 2001. [Viitattu 18.8.2010] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10845/mmartio.pdf?sequence=1>
- Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva. WS Bookwell Oy.
- Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Räsänen, A. 2009. Tunteiden viestintäkanavat ja musiikki varhaisessa vuorovaikutuksessa. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot, ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet, polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Saarijärvi. Saarijärven Offset Oy.
- Stakes 2006. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Kehittämistyön menetelmiä. Osa 2, tiedonhankinnan menetelmiä. [verkkodokumentti]. 2006. [Viitattu 26.9.2010]. Saatavissa: <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/A85FCBC1-72BC-40D1-AE15-28ED3DFCC870/0/menetelmatosa2.pdf>

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) soveltamisopas. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.

Vanhanen, S. 2009. ”Mun kaikki on tärkeitä” SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten sosiaalisetverkostot. Pro gradu tutkielma [verkkodokumentti]. 2009. [Viitattu 9.5.2010]. Saatavissa:

https://www.sos-lapsikyla.fi/tyomme/Documents/ProGradu_SonjaVanhanen.pdf

Outi Setälä
Satakunnan Ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Maamiehenkatu 10
28500 Pori

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Mari Levonen
Sosiaalisihiteeri
Porin perusturvakeskus
Ulvilan lähipalvelualue
Lastentalo

7.7.2010

Opiskelen Satakunnan Ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi (AMK) ja olen suuntautunut sosiaalipedagogiikkaan. Olen tekemässä opinnäytetyötä aiheesta lastensuojelun avohuollon alle 13-vuotiaiden sosiaaliset verkostot. Tarkoituksena on kartoittaa haastatteluilla lasten omia sekä heidän vanhempiensa näkemyksiä lasten sosiaalisista verkostoista.

Pyydän lupaa haastatella lastensuojelun avohuollon asiakkaita ja heidän vanhempiaan. Tutkimuksen suoritan käyttäen teemahaastatteluita jotka nauhoitan. Sitoudun käyttämään aineistoa luottamuksellisesti.

Ohjaajana opinnäytetyössäni toimii lehtori Marjatta Majuri-Kylväjä.

Terveisin

Outi Setälä

Outi Setälä
Satakunnan Ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Maamiehenkatu 10
28500 Pori

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Sanna Rautalammi
Sosiaalijohtaja
Nakkilan kunta

7.7.2010

Opiskelen Satakunnan Ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi (AMK) ja olen suuntautunut sosiaalipedagogiikkaan. Olen tekemässä opinnäytetyötä aiheesta lastensuojelun avohuollon alle 13-vuotiaiden sosiaaliset verkostot. Tarkoituksena on kartoittaa haastatteluilla lasten omia sekä heidän vanhempiensa näkemyksiä lasten sosiaalisista verkostoista.

Pyydän lupaa haastatella lastensuojelun avohuollon asiakkaita ja heidän vanhempiaan. Tutkimuksen suoritan käyttäen teemahaastatteluita jotka nauhoitan. Sitoudun käyttämään aineistoa luottamuksellisesti.

Ohjaajana opinnäytetyössäni toimii lehtori Marjatta Majuri-Kylväjä.

Terveisin

Outi Setälä

PORIN KAUPUNKI**VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS**Perusturvan yhteistoiminta-alue
Ulvilan lähipalvelualue

§ 1, luvat

29.9.2010

Hakija/ vireillepanija	Outi Setälä
Asia	Tutkimuslupa
Selostus asiasta	Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten. Tutkielma lastensuojelun avohuollon alle 13-vuotiaiden sosiaaliset verkostot, yhtenä tutkimusalueena on Porin perusturvakeskuksen Ulvilan lähipalvelualue. Liitteet: tutkimuslupa-anomus, tutkimussuunnitelma
Päätös	Hyväksyn tutkimusluvun anomuksen mukaisesti. Tutkimus ja aineiston käsittely tulee tehdä salassapitosäädöksiä noudattaen.
Allekirjoitus	 Mari Levonen, sosiaalishteeri

Tiedoksi Outi Setälä

Tiedottajan
allekirjoitus**OIKAISUVAATIMUS**

Tähän päätökseen voidaan tehdä kirjallinen oikaisuvaatimus Porin kaupungin perusturvalautakunnalle (PL 33, 28601 PORI). Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Siitä on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

NAKKILAN KUNTA

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sosiaalijohtaja

13.08.2010 § 47

Hakija/ vireillepanija	
Otsikko	SETÄLÄ OUTI, TUTKIMUSLUPA
Selostus asiasta	Opinnäytetyön ohjaajana Satakunnan ammattikorkeakoulussa Porin yksikössä toimii lehtori Marjatta Majuri-Kylväjä.
Päätös	Myönnetään Outi Setälälle tutkimuslupa lastensuojelun avohuol- lon alle 13-vuotiaiden asiakkaiden sosiaalisten verkostojen tutki- miseen. Setälä haastattelee lapsia ja heidän vanhempiaan, näi- hin haastatteluihin hän saa luvan haastateltavilta itseltään. Haas- tatteluaineisto käsitellään luottamuksellisesti, ja raportointi toteu- tetaan niin, että siitä on mahdotonta tunnistaa yksittäisiä perheitä tai henkilöitä.
Allekirjoitus	Sosiaalijohtaja Rautalammi Sanna
Nähtävänä pitäminen	Tämä viranhaltijapäätös on nähtävänä seuraavan kuukauden 1. toimistopäivä asianomaisella osastolla.

TUTKIMUSLUPA

Teen opinnäytetyötä lastensuojelun avohuollon alle 13-vuotiaiden asiakkaiden verkostoista. Kerään aineiston haastattelemalla ja kerätty aineisto tulee vain tutkimuskäyttöön. Haastattelut ovat nimettömiä eikä tutkimustuloksista käy ilmi haastateltavien henkilöllisyys. Haastatteluissa käytetyt materiaalit hävitetään asianmukaisesti kun analysointi on valmis.

Suostun siihen, että lastani _____ haastatellaan tutkimusta varten.
Suostun osallistumaan haastatteluun myös itse.

Vanhemman allekirjoitus

_____

Outi Setälä

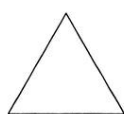
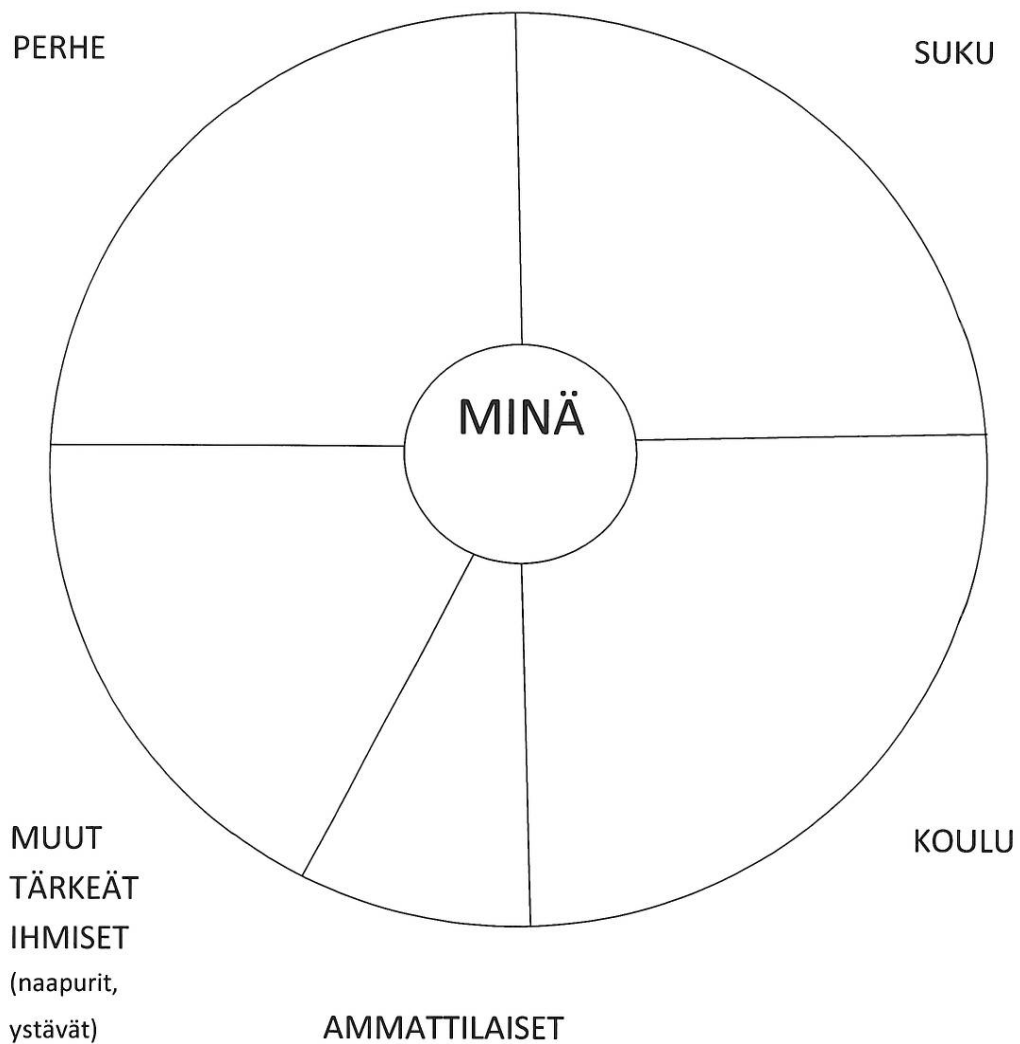
_____

Haastattelurunko:

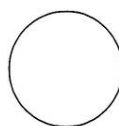
- Verkostot
  - perhe (+lemmikit)
  - suku
  - tärkeät ihmiset (naapurit, ystävät, kummit)
  - koulu
  - ammattilaiset (tukiperhe/hlö?)

- Suhteen laatu
  - tukea antava?
  - Ketkä erityisen tärkeitä/läheisiä
  - Kenelle kertoo ilot ja surut
  - Kuka pitää huolta ja rajoittaa

- Yhdessäolo
  - Miten usein tapaamiset
  - mitä teette yhdessä

- Verkosto omin silmin
  - Onko kattava ja tukeva
  - Onko riittävästi ihmisiä

- Elämän tärkeät asiat
  - Elämän tärkeät asiat – kortit

VERKOSTOKARTTA

poika, mies

tyttö, nainen